

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE YARARLANILAN TOPLUMSAL VE KÜLTÜREL KAYNAKLARIN BELİRLENMESİ

DETERMINING SOCIAL AND CULTURAL RESOURCES BEING USED IN THE SOCIAL STUDIES COURSE

Tuba ÇENGELCİ*

Öz

Sosyal bilgiler insanı, içinde yaşadığı toplumu ve yaşamı ele alan bir ders olduğundan bu derste toplumsal ve kültürel kaynakların kullanımı önemlidir. Bu doğrultuda, araştırmanın amacı sosyal bilgiler dersinde yararlanılan toplumsal ve kültürel kaynakların belirlenmesidir. Tarama modelinde desenlenen araştırmanın verileri Eskişehir il merkezinde altıncı ve yedinci sınıfta öğrenim gören 595 öğrenciye uygulanan anket yoluyla toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde SPSS programı kullanılmış, frekans (f) ve yüzdeler (%) hesaplanmış, ki kare (X^2) analiz tekniği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda sosyal bilgiler dersinde kaynak kişilerden yararlanıldığı, sınıf dışı mekânlara özellikle tarihi eserleri görmek için gidildiği belirlenmiştir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olarak internet ve televizyondan yoğun biçimde yararlandıkları, edebi ürünler kapsamında da önemli kişilerin biyografilerini öğrenme kaynağı olarak kullandıkları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler sosyal bilgiler dersi kapsamında kültürel etkinliklerden yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı mekânlardan, edebi ürünlerden ve kültürel etkinliklerden yeterince yararlanılmadığı söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, toplumsal kaynak, kültürel kaynak

Abstract

It is very important to use social and cultural resources in the social studies since the focus of the course is people, their society and life. The purpose of this study is to determine social and cultural resources being used in the social studies. The data were gathered through questionnaires. Participants of the study were 595 primary school students' in grades 6 and 7 in Eskisehir. In the analysis of data, the SPSS program was used, the frequencies (f) and percentages (%) were calculated and Chi Square (X^2) analysis technique was employed. At the end of the study, it was determined that guest speakers were used as learning resources in the social studies. Additionally, important historical sites were visited in outside activities. Students used Internet and television, and they read biographies of important people in the scope of integrating literature and the social studies. Students stated that they did not benefit from cultural activities in the social studies. Consequently, it might be said that outside activities, literature, and cultural activities were not integrated with the social studies adequately.

Key Words: Social studies, social resource, cultural resource

---

* Yrd.Doç.Dr., Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı, tubacengelci@anadolu.edu.tr

1. GİRİŞ

Sosyal bilgiler dersi öğrencilere vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerini kazandırmak amacıyla sosyal bilimlerden alınan içeriğin öğrencilerin düzeyine uygun biçimde bütünleştirilmesidir. Öğrencilerin iyi bir insan ve vatandaş olmalarına hizmet eden bu ders geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında toplumların politik, ekonomik, kültürel ve çevresel görünümünü ele alan bir disiplin olarak öğretim programlarında önemli yer tutmaktadır (Öztürk ve Deveci, 2011). Sosyal bilgiler insanı ve içinde yaşadığı toplumu konu edinmekte, öğrencilerin etkin vatandaş olmalarına yardım etmektedir (Zarrillo, 2004).

Sosyal bilgiler dersi çocuğun içinde bulunduğu toplumsal yaşamla çok yakından ilgilidir. Çocuk bu derste içinde yaşadığı toplumsal çevresini; geçmiş, bugünü ve geleceği ile yakından tanıma olanağını bulur. Sosyal bilgiler çocuğun toplumsal sorunlarla karşı karşıya bırakıldığı, toplumsal yaşamla kaynaşmasının sağlandığı ve çocuğun toplumsal kişiliğinin geliştirildiği bir derstir (Sözer, 2008). Sosyal bilgilerin en temel amacı demokratik bir toplum için en iyi vatandaş yetiştirmek olarak kabul edilmektedir. Bu temel amaç bağlamında sosyal bilgiler programlarının hazırlanmasında birtakım eğilimler göze çarpmaktadır. Bunlar arasında edebiyatla sosyal bilgilerin bütünleştirilmesi, sosyal konuların, etik ve değerlerin vurgulanması, konuların derinlemesine keşfedilmesi ve teknolojiden yararlanılması önemli yer tutmaktadır (Martorella, 1998). Bu yolla sosyal bilgilerin diğer dersler ve toplumsal yaşamla ilişkilendirilmesi sağlanmaya çalışılmaktadır.

2005 yılından itibaren Türkiye genelinde uygulamaya konan, yapılandırmacı anlayış doğrultusunda hazırlanan sosyal bilgiler öğretimi programı etkinlik merkezli, bilgi ve beceriyi dengeleyen, öğrencinin kendi yaşantılarını ve bireysel farklılıklarını dikkate alarak çevreyle etkileşimine olanak sağlayan yeni bir anlayışı temel yaklaşım olarak benimsemiştir (Gültekin, 2008). Uygulanmakta olan Sosyal Bilgiler Öğretimi Programı öğrencilerin sosyal bilgileri farklı kaynaklardan yararlanarak, etkin biçimde çevreyle etkileşimde bulunarak öğrenmelerini öngörmektedir. Bu doğrultuda öğrencilerin sosyal bilgiler dersini öğrenirken yararlandıkları kaynakların belirlenmesi önem taşımaktadır. Öğrencilerin yoğun olarak yararlandıkları ve yeterince yararlanılmayan kaynakların belirlenmesi uygulamalara yol gösterici olabilir.

Sosyal bilgiler sınıf ortamıyla sınırlandırıldığında öğrenciler toplumu tanıma ve gözleme olanağı bulamazlar. Çok çeşitli ortamlarla, kaynaklarla ve materyallerle oluşturulan öğrenme çevreleri öğrencilere anlamlı deneyimler elde etme şansı sunar. Böyle bir ortamın sağlayacağı yararlar şöyle sıralanabilir (Seefeldt, 1989):

Öğrenci;

- çok çeşitli kaynakları inceleyerek bireysel ilgi, gereksinim ve yeteneklerini keşfeder.
- farklı kaynaklardaki bilgileri, kavramları ve düşünceleri karşılaştırır.
- kaynaklardan yararlanarak gerçek yaşam problemlerini çözmeye çalışır.
- çeşitli kaynaklardaki bilgileri düzenleyerek, değerlendirerek öğrenmeyi öğrenir.

Toplumsal yaşamı oluşturan her bir öge bu ders için bir kaynak niteliğindedir. Bu bağlamda kaynak kişiler, sınıf dışı mekânlar, kitle iletişim araçları ve medya, edebi ürünler ve kültürel etkinlikler sosyal bilgiler dersi ile ilişkilendirilebilir. Öğrenciler toplumsal yaşamı yansıtan sosyal bilgiler dersini toplumsal ve kültürel kaynaklarla daha anlamlı ve kalıcı biçimde öğrenebilirler.

Öğrencilerin yaşadığı toplumdaki kaynak kişiler sosyal bilgiler dersi için toplumsal kaynaklardan biridir. Kaynak kişiler okul dışından öğrencilerle birtakım bilgi ve becerileri paylaşmak için davet edilen kişilerdir. Topluma hizmet eden her kesimden meslek sahipleri örneğin polis memurları, itfaiyeciler, çiftçiler, fırıncılar, gazeteciler, doktorlar sınıfa davet edilebilir. Kaynak kişiler öğrencilerin çeşitli konularda bilgi ve becerilerinin artmasına katkı sağladığı gibi önyargılarının ortadan kalkmasına da yardımcı olur. Kaynak kişilerden yararlanılmasında dikkat edilmesi gereken nokta öğrencilerin pasif biçimde dinleyici olmaktan öte etkin biçimde paylaşımına katılmasıdır (Maxim, 2006). Kaynak kişiler sınıfa davet edilebileceği gibi sınıf dışında kendi ortamlarında da ziyaret edilebilir. Sınıf dışı mekânlar sosyal bilgiler için önemli öğrenme ortamlarıdır. Sosyal bilgiler dersinde öğrenciye gerçek ortamlarda yaşayarak öğrenme olanağı sunulması önemlidir. Bu kapsamda coğrafi ve doğal özelliklerin ele alındığı bir sosyal bilgiler dersinde doğada inceleme yapılması, tarih konuları ile ilgili tarihi mekânların ve müzelerin ziyaret edilmesi bu dersin gereklilikleri arasındadır (Altın ve Demirtaş, 2009). Sosyal bilgiler dersinin sınıf ortamı dışında taşınması öğrencilerin görerek, yaparak yaşayarak öğrenmelerine katkı sağlar.

Teknolojinin büyük bir hızla ilerlediği çağımızda kitle iletişim araçları ve medya da öğrenme için en önemli araçlardan biri haline gelmiştir. Günümüzde birçok okul için internet ve medya yayınları eğitimi destekleyen en önemli kaynak durumuna gelmiştir. Televizyon sosyal bilgiler için mükemmel bir kaynaktır. Farklı bölgelerdeki coğrafyayı, kültür ve canlıları tanıtan programlar ders içeriği ile ilişkilendirilebilir (Sunal ve Haas, 2002). Öğrencilerin içinde yaşadığı toplumla ve dünya ile ilgili güncel olaylar, bilgilendirici programlar,

belgeseller sosyal bilgiler dersi içeriği ile doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle kitle iletişim araçları ve medya sosyal bilgiler için önemli kaynaklardan biridir.

Sosyal bilgiler dersinde yararlanılabilecek kültürel kaynaklardan biri de edebi ürünlerdir. Sözlü ve yazılı edebiyat sosyal bilgiler dersi için zengin bir kaynak oluşturarak dersin amaçlarına ulaşmasına katkıda bulunur. Öğrencilerde okuma ve anlama becerilerinin geliştirilmesini sağlamak amacıyla öykü, roman, şiir, anı, gezi yazısı, makale, biyografi, efsane, destan, bilmece, atasözü, halk hikayeleri gibi edebi türlerden yararlanılması olanaklıdır (Öztürk ve Otluoğlu, 2011). Dersin içeriği ile ilgili eserler öğrencilerin konuları anlamasına yardımcı olabilir. Edebi ürünlerin yanı sıra sanat ve kültürel etkinlikler de sosyal bilgiler eğitiminin bir parçası olmak durumundadır. Öğrencilerin konserler ve performans dayalı sanatlarla ilgili deneyim yaşaması, onların sanatın insan yaşamındaki yeri ve önemini anlamalarını sağlar. Öğrencilerin sanata ilişkin duyarlılık kazanmalarına katkı sağlamak amacıyla sosyal bilgiler dersinde kültürel etkinliklerden yararlanılabilir (Maxim, 2006). Kuşkusuz geçmişte, bugün ve gelecekte toplumsal yaşam ele alınırken toplum sanattan bağımsız düşünülemez. Bu nedenle sosyal bilgiler dersi ile sanat ve kültürel etkinliklerin ilişkilendirilmesi, öğrencilerin toplum yaşamının bir parçası olan kültürel etkinliklere katılımının sağlanması gerekir.

Alanyazına bakıldığında sosyal bilgiler dersinde farklı kaynakların kullanımını ele alan çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır. Petitt ve Ochoa (1991) İnsan Hakları Beyanname'si'nin 200. yıldönümü etkinlikleri kapsamında sosyal bilgiler dersinde yazma projeleri, rol oynama, çocuk edebiyatı ve alan gezileri ile kaynak kişileri içeren toplum kaynaklarının kullanımını öngören kuramsal bir çalışma yapmışlardır. Bunun dışında sosyal bilgiler dersinde alan gezileri ve sınıf dışı çalışmalar (Açıkgöz, 2006; Akcan, 2010; Morris, 2005; Mazman, 2007), müze ve tarihi mekânlara yapılan ziyaretler (Çulha, 2006; Keskin ve Kaplan, 2012; Penna, 2007), yerel toplum ve tarih çalışmaları (Selanik Ay ve Deveci, 2011; Tunç Şahin, 2011), çocuk edebiyatı ve edebi ürünler (Otluoğlu, 2001; Palmer ve Burroughs, 2002; Virtue, 2007), televizyon, gazete ve internet kullanımı (Deveci, 2005; Luccasen ve Thomas, 2010; Wilson ve diğerleri, 2000; Yaşar ve Ünlüer, 2011) ile ilgili kuramsal ve uygulamalı çalışmalar bulunmaktadır. Sosyal bilgiler geçmiş, bugün ve geleceği sosyal bilimlerin çeşitli disiplinleriyle çok boyutlu biçimde ele almaktadır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin bu karmaşık ancak yaşama dönük boyutunu kavraması, sosyal bilgiler konularını farklı açılardan değerlendirebilmesi bu derste çeşitli kaynakların kullanımını gerektirmektedir. Dördüncü ve beşinci sınıfta da sosyal bilgiler dersi ile ilgili yaşantıları

bulunan altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi kapsamında toplumsal ve kültürel kaynaklarla karşılaşp karşılaşmadığının belirlenmesi önem taşımaktadır. Araştırmanın sosyal bilgiler dersinde başvuru kaynakları öğrencilerin bakış açısıyla ortaya koyması yönüyle sosyal bilgiler eğitiminde var olan durumu açığa çıkarması ve uygulamalara katkı getirmesi umulmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, sosyal bilgiler dersinde yararlanılan toplumsal ve kültürel kaynakları belirlemektir. Bu temel amaca bağlı olarak, aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerine göre sosyal bilgiler dersinde;
kaynak kişilerden yararlanılmakta mıdır?
sınıf dışı mekânlardan yararlanılmakta mıdır?
kitle iletişim araçları ve medyadan yararlanılmakta mıdır?
edebi ürünlerden yararlanılmakta mıdır?
kültürel etkinliklerden yararlanılmakta mıdır?
2. Altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde yararlandıkları toplumsal ve kültürel kaynaklar ile kişisel bilgileri (cinsiyet ve ailenin aylık gelir durumu) arasında anlamlı fark var mıdır?

Sınırlılıklar

Bu araştırma, 2010-2011 öğretim yılı bahar döneminde Eskişehir ilindeki merkez ilköğretim okullarının altıncı ve yedinci sınıflarında öğrenim gören öğrencilerin araştırma kapsamında uygulanan ankete verdikleri yanıtlarla sınırlıdır.

2. YÖNTEM

Sosyal bilgiler dersinde yararlanılan toplumsal ve kültürel kaynakların belirlenmesinin amaçlandığı bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Bu model çerçevesinde, altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinin görüşleri kapalı uçlu araştırma anketiyle toplanan bilgilere dayalı olarak betimlenmeye çalışılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evreni, 2010-2011 öğretim yılı bahar döneminde Eskişehir’de merkez ilköğretim okullarında öğrenim gören altıncı ve yedinci sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Sosyal bilgiler dördüncü sınıfta okutulmaya başlanmakta, beşinci, altıncı ve yedinci sınıflarda da sosyal bilgiler öğretimi sürmektedir. Araştırmanın altıncı ve yedinci sınıf düzeyinde yürütülmesi öğrencilerin sosyal bilgiler dersini yeterince tanıması, bu dersin doğası ve amaçları konusunda daha yeterli bilgi sahibi olmalarıdır. Öğrencilerin programda yer alan dersler içinde sosyal bilgiler dersinde kullanılan toplumsal ve kültürel kaynakları daha iyi ayırt edebilecekleri düşüncesiyle araştırma altıncı ve yedinci sınıf öğrencileriyle yürütülmüştür.

2010-2011 öğretim yılı bahar döneminde Eskişehir il merkezinde 135 ilköğretim okulu bulunmaktadır. Çalışma evreninin çok büyük olması ve gerekli verilerin toplanma gücü nedeniyle araştırmada çalışma evreninden örneklem alma yoluna gidilmiştir. Bu kapsamda 700 öğrenci örneklem kapsamına alınmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yoluyla (Erkuş, 2011) il merkezindeki ilköğretim okullarından yedi ilköğretim okulu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında yedi ilköğretim okuluna 100’er adet anket ulaştırılmış, bu anketlerin altıncı ve yedinci sınıflarda ilk iki şubede öğrenim gören 25’er öğrenciye uygulanması sağlanmıştır. Araştırma örneklemine alınan okulların ve bu okullardaki öğrencilere uygulanan anket sayılarının dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Örneklem Kapsamına Alınan İlköğretim Okulları ve Uygulanan Anket Sayıları

Okul	Geri Dönen Anket Sayısı	Değerlendirme Dışı Tutulan Anket Sayısı	Değerlendirme Kapsamına Alınan Anket Sayısı	
			f	%
Atatürk İ.Ö.O	93	5	88	14,7
Fahri Günay İ.Ö.O	86	2	84	14,1
Kazım Karabekir İ.Ö.O	68	1	67	11,2
Meserret İnel İ.Ö.O	98	4	94	15,7
Namık Kemal İ.Ö.O	92	1	91	15,2
Pilot Binbaşı Ali Tekin İ.Ö.O	95	2	93	15,6
Ziya Gökalp İ.Ö.O	80	2	78	13,1
Toplam	612	17	595	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel özellikleri ise Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kişisel Özellikleri

Öğrencilerin Kişisel Özellikleri	F	%
Öğrencinin Cinsiyeti		
Erkek	297	49,9
Kız	298	50,1
Toplam	595	100
Ailenin Aylık Geliri		
750 TL altı	49	8,2
751- 1500 TL	146	24,5
1501- 2250 TL	165	27,7
2251- 3000 TL	129	21,7
3001 TL üzeri	106	17,8
Toplam	595	100

Araştırmaya katılan öğrencilerin 297'si (%49,9) erkek, 298'si (%50,1) kız öğrencilerden oluşmaktadır. Öğrencilerin ailelerinin aylık gelir durumuna bakıldığında 49'unun (%8,2) 750 TL altında, 146'sının (%24,5) 751-1500 TL, 165'inin (%27,7) 1501-2250 TL, 129'unun (%21,7) 2251-3000 TL, 106'sının (17,8) 3001 TL üzerinde aylık gelire sahip olduğu görülmektedir.

Veriler ve Toplanması

Araştırma probleminin çözümü için gerekli bilgileri toplamak üzere araştırmacı tarafından öğrenci anket formu geliştirilmiştir. Öğrenci anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Öğrenci anket formunda birinci bölüm kişisel bilgilerle ilgilidir. İkinci bölümde, sosyal bilgiler dersinde yararlanılan toplumsal ve kültürel kaynakları belirlemeye yönelik yirmi iki kapalı uçlu soru yer almaktadır.

Anketin geçerliğinin sağlanması için, ankette yer alan her sorunun incelenmekte olan konu ile ilişkili olmasına ve bütün konuyu kapsamasına dikkat edilmiştir. Anket daha sonra sosyal bilgiler eğitimi alanında çalışan iki alan uzmanının görüşüne sunulmuştur. Uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda anket formu üzerinde düzeltmeler yapılmıştır. Geliştirilen anketler uygulamaya aktarılmadan önce, araştırmanın örneklemini temsil edecek daha küçük birimlerde araştırmacının da katılımıyla ön denemeden geçirilmiştir. 70 öğrenciye uygulanan anketin ön denemesi sonucu Cronbach Alpha katsayısı .86 olarak bulunmuştur.

Anketin ilgili öğrencilere uygulanabilmesi için, Eskişehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izin onayı alınmıştır. Anket dağıtılan öğrenci sayısı 700 olup, ankete yanıt veren öğrenci sayısı 612'dir. Değerlendirmeye alınan anket sayısı ise 595'tir.

Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Araştırmada elde edilen veriler SPSS 15.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiş, verilerin analizinde yüzde, frekans ve ki-kare (X^2) tekniğinden yararlanılmıştır. Analiz sonucunda öğrencilerin ankette yer alan maddelere katılımlarına ilişkin yüzde ve frekans değerleri belirtilmiştir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yararlandıkları kaynaklara ilişkin olumlu görüş belirttikleri maddeler ile kişisel bilgileri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir fark olup olmadığının belirlenmesi için ki-kare analizi yapılmıştır. Ki-kare analizinde aralarında anlamlı fark bulunan maddeler belirtilmiş, anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmış ve maddelere ilişkin katılım oranlarının yüzdeleri verilmiştir.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amaçları doğrultusunda, öğrencilerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

Sosyal Bilgiler Dersinde Kaynak Kişilerden Yararlanma

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kaynak kişilerden yararlanmaya ilişkin olarak anket formunda verdikleri yanıtlar Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Sosyal Bilgiler Dersinde Kaynak Kişilerden Yararlanma

Öğrenci Yanıtları	f	%
Sosyal bilgiler dersinde alan uzmanı kişilerden bilgi alırız.		
Evet	424	71,3
Hayır	171	28,7
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili olarak farklı mesleklerde çalışan kişilerle görüşmeler yaparız.		
Evet	389	65,4
Hayır	206	34,6
Toplam	595	100

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kaynak kişilerden yararlanma konusundaki yanıtlarına bakıldığında öğrencilerin yarısından çoğu (%71,3) sosyal bilgiler dersi kapsamında alan uzmanı kişilerden bilgi aldıklarını, %65,4'ü ise sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili farklı mesleklerde çalışan kişilerde görüşmeler yaptıklarını belirtmiştir. Bu bağlamda araştırmaya katılan öğrencilerin yanıtları doğrultusunda kaynak kişilerin sosyal bilgiler dersinde yararlanılan öğrenme kaynaklarından biri olduğu söylenebilir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kaynak kişilerden yararlanma durumu ile kişisel bilgileri (cinsiyet ve ailenin aylık gelir durumu) arasında ilişki olup olmadığı ki kare testi ile incelenmiştir. Analiz

sonucunda kaynak kişilerden yararlanma ile öğrencilerin kişisel bilgileri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Mekânlardan Yararlanma

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı mekânlardan yararlanmaya ilişkin olarak anket formunda verdikleri yanıtlar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Sosyal Bilgiler Dersinde Sınıf Dışı Mekânlardan Yararlanma

Öğrenci Yanıtları	f	%
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili olarak müzelere gideriz.		
Evet	201	33,8
Hayır	394	66,2
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersinde doğal çevreyi incelemek için düzenlenen gezilere katılırız.		
Evet	281	47,2
Hayır	314	52,8
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersinde tarihi eserleri görmek için geziler yaparız.		
Evet	320	53,8
Hayır	275	46,2
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersinde resmi kurumlara ya da sivil toplum kuruluşlarına düzenlenen gezilere katılırız.		
Evet	233	39,2
Hayır	362	60,8
Toplam	595	100

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı mekânlardan yararlanmaya ilişkin yanıtlarına bakıldığında öğrencilerin en çok (%53,8) “tarihi eserleri görmek için geziler yaparız” maddesine katıldıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından çoğunun sosyal bilgiler dersinde müzelere gitme (%66,2), resmi kurumlara ya da sivil toplum kuruluşlarına düzenlenen gezilere katılma (%60,8) ile doğal çevreyi incelemek için gezilere katılma (%52,8) maddelerine olumsuz görüş bildirdiği belirlenmiştir. Bu durumdan hareketle öğrencilerin görüşlerine göre sosyal bilgiler dersinde tarihi eserleri görmek için düzenlenen gezilerin dışında sınıf dışı mekânlardan çok fazla yararlanılmadığı söylenebilir. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde tarihi eserleri görmek için gezilere katılma durumu ile kişisel bilgileri arasında ilişki olup olmadığı ki kare testi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda tarihi eserleri görmek için düzenlenen gezilere katılma ile öğrencilerin kişisel bilgileri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde kitle iletişim araçları ve medyadan yararlanma konusundaki yanıtlarına Tablo 5’te yer verilmiştir.

Tablo 5. Sosyal Bilgiler Dersinde Kitle İletişim Araçları ve Medya

Öğrenci Yanıtları	f	%
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili güncel haberleri televizyondan takip ederiz.		
Evet	391	65,7
Hayır	204	34,3
Toplam	595	100
Televizyonda sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili bilgilendirici programları izleriz.		
Evet	331	55,6
Hayır	264	44,4
Toplam	595	100
Televizyonda izlediğimiz film ya da diğer programlarla sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerimizi ilişkilendiririz.		
Evet	383	64,4
Hayır	211	35,5
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili belgesel filmler izleriz.		
Evet	263	44,2
Hayır	332	55,8
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili güncel haberleri gazetelerden takip ederiz.		
Evet	281	47,2
Hayır	314	52,8
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili internette araştırma yaparız.		
Evet	460	77,3
Hayır	135	22,7
Toplam	595	100

Tablo 5'te görüldüğü gibi öğrenciler sosyal bilgiler dersinde kitle iletişim araçları ve medyadan yararlanılması ile ilgili maddelere genellikle olumlu yanıt vermişlerdir. Öğrencilerin ankete verdikleri yanıtlara göre sosyal bilgiler dersinde en çok yararlanan kitle iletişim aracı internet (%77,3) olarak ortaya çıkmaktadır. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde yararlanan diğer kitle iletişim araçlarına ilişkin görüşleri ise televizyondan güncel haberleri takip etme (%65,7), televizyonda izlenen film ya da diğer programlarla sosyal bilgiler dersinde öğrenilenleri ilişkilendirme (%64,4), televizyonda sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili bilgilendirici programları izleme (%55,6) biçimindedir. Öğrencilerin yarısından çoğu sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili belgesel filmler izleme (%55,8) ile güncel haberleri gazetelerden takip etme (%52,8) maddelerine olumsuz yanıt vermişlerdir. Araştırmada elden edilen sonuçlar doğrultusunda sosyal bilgiler dersinde öğrenme kaynağı olarak kitle iletişim araçlarından en çok internet ve televizyon yoluyla yararlandığını söylemek olanaklıdır. Yapılan ki kare analizi sonucunda öğrencilerin cinsiyetiyle sosyal bilgiler dersinde internetten

yararlanma durumu arasında ($\chi^2_{(1)}= 18,973$, $p<.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu maddeye kız öğrencilerin %83.6'sının ve erkek öğrencilerin %71'inin katıldıkları belirlenmiştir. Buna göre kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili internette daha fazla araştırma yaptıklarını düşündükleri söylenebilir. Televizyonda izlenen film ya da diğer programlarla sosyal bilgiler dersinde öğrenilenleri ilişkilendirme ile cinsiyet arasında da ($\chi^2_{(1)}= 11,169$, $p<.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kız öğrencilerin %70.1'i bu maddeye katılırken, erkek öğrencilerin %58.9'u katılmıştır. Kız öğrenciler erkek öğrencilere göre televizyonda izledikleri film ya da diğer programlar ile sosyal bilgiler dersinde öğrendiklerini daha fazla ilişkilendirdiklerini düşünmektedirler.

Öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde bir öğrenme kaynağı olarak edebi ürünlerden yararlanılmasına ilişkin yanıtları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Sosyal Bilgiler Dersinde Edebi Ürünler

Öğrenci Yanıtları	f	%
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili öykü ve romanlar okuruz.		
Evet	286	48,0
Hayır	309	52,0
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili şiir kitapları okuruz.		
Evet	166	27,9
Hayır	429	71,1
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili anı ve gezi yazılarını okuruz.		
Evet	292	49,1
Hayır	303	50,9
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili bilgilendirici makaleler okuruz.		
Evet	288	48,4
Hayır	307	51,6
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili önemli kişilerin biyografilerini okuruz.		
Evet	346	58,2
Hayır	249	41,8
Toplam	595	100

Tablo 6 sosyal bilgiler dersinde bir öğrenme kaynağı olarak edebi ürünlerden yararlanma konusunda öğrencilerin anket formunda verdikleri yanıtları göstermektedir. Buna göre öğrencilerin yarısından çoğu “sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili önemli kişilerin biyografilerini okuma (%58,2) maddesine katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yarısından çoğunun diğer maddelere olumsuz görüş bildirdiği görülmektedir. Öğrenciler sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili şiir kitapları okuma (%71,1), öykü ve roman okuma

(%52,0), bilgilendirici makaleler okuma (%51,6) ile anı ve gezi yazılarını okuma (%50,9) maddelerine olumsuz yanıt vermişlerdir. Bu bağlamda öğrencilerin görüşlerine göre sosyal bilgiler dersinde önemli kişilerin biyografilerini okuma dışında edebi ürünlerden bir öğrenme kaynağı olarak çok fazla yararlanılmadığı söylenebilir. Sosyal bilgiler dersinde önemli kişilerin biyografilerini okuma ile öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyi arasında ki kare analizine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ancak cinsiyet değişkenine göre ($\chi^2_{(1)}= 3,497, p<.05$) istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bu maddeye kız öğrencilerin %61.4'ü, erkek öğrencilerin ise %54.9'u katılmıştır. Kız öğrencilerin sosyal bilgiler dersinde önemli kişilerin biyografilerini erkek öğrencilere göre daha fazla okuduklarını düşündükleri söylenebilir.

Tablo 7'de sosyal bilgiler dersinde bir öğrenme kaynağı olarak kültürel etkinliklerden yararlanma konusunda öğrencilerin yanıtlarına yer verilmiştir.

Tablo 7. Sosyal Bilgiler Dersi ile Kültürel Etkinliklerin İlişkilendirilmesi

Öğrenci Yanıtları	f	%
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili tiyatro oyunlarını izleriz.		
Evet	186	31,3
Hayır	409	68,7
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili sinema filmlerini izleriz.		
Evet	220	37,0
Hayır	375	63,0
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili gösterilere katılırız.		
Evet	207	34,8
Hayır	388	65,2
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi kapsamında konserlere gideriz.		
Evet	83	13,9
Hayır	512	86,1
Toplam	595	100
Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili resim ve heykel sergilerine katılırız.		
Evet	173	29,1
Hayır	422	70,9
Toplam	595	100

Tablo 7'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan öğrenciler sosyal bilgiler dersinde bir öğrenme kaynağı olarak kültürel etkinliklerden yararlanma konusundaki maddelere olumsuz yanıt vermişlerdir. Buna göre öğrencilerin %86,1'i sosyal bilgiler dersi kapsamında konserlere gitme, %70,9'u resim ve heykel sergilerine katılma, %68,7'si tiyatro oyunlarını izleme, %65,2'si gösterilere katılma, %63'ü sinema filmlerini izleme konusunda olumsuz görüş belirtmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin verdikleri yanıtlar doğrultusunda sosyal

bilgiler dersinde bir öğrenme kaynağı olarak kültürel etkinliklerden yararlanılmadığını söylemek olanaklıdır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmada elde edilen sonuçlar öğrencilerin görüşlerine göre kaynak kişilerin sosyal bilgiler dersinde bir öğrenme kaynağı olarak yer aldığını göstermektedir. Öğrencilerin cinsiyetleri ve ailelerinin aylık gelir durumu ile kaynak kişilerden yararlanma durumları arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Sosyal bilgiler dersinde toplumu oluşturan kişilerden yararlanılabilir. Kaynak kişiler çeşitli meslek gruplarını temsil eden kişiler olabilecekleri gibi yerleşim biriminin en deneyimli kişileri ya da konu alanı uzmanları olabilirler. Kaynak kişiler sınıfa davet edilebileceği gibi kendi ortamlarında da ziyaret edilebilirler (Yaşar ve Gültekin, 2009). Seefeldt ve diğerleri (2010) özellikle itfaiyeci ve polis gibi görevlilerin öğrencilere yalnızca kendi meslekleri ile ilgili değil, insanların güvenliği konularında da önemli bilgiler verdiklerini, öğrencilerin toplumda insanlara yardımcı olmak için çalışan kişilerden öğrenmeyi sevdiklerini belirtmektedir.

Araştırma sonuçları, öğrencilere göre sosyal bilgiler dersinde tarihi eserlerin bulunduğu alanlar dışında bir öğrenme kaynağı olarak sınıf dışı mekânlardan yararlanılmadığını göstermektedir. Öğrencilerin tarihi eserleri görmek için düzenlenen gezilere katılma maddesine verdikleri yanıtlar ile öğrencilerin kişisel bilgileri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Genel olarak öğrenciler sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı mekânlardan yararlanma kapsamında tarihi eserleri görmek amacıyla gezilerin yapıldığını düşünmektedirler. Işık (2008) deneysel çalışmasında yakın çevredeki tarihi mekânlara inceleme gezilerinin düzenlendiği yerel tarih öğretiminin öğrencilerin akademik başarıları ve tutumları üzerinde olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşmıştır. Tunç Şahin (2011) de araştırmasında dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde yerel tarih uygulamalarının öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı, öğrencilerin yerel tarih uygulamalarına ilişkin olumlu görüşlere sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Dinç ve diğerleri (2011) tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencilerinin öğrenim gördükleri kent ve çevresindeki tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi düzeylerinin göreceli olarak yüksek, bilgi ve farkındalıklarının ise düşük olduğu görülmüştür. Bu durum da eğitim sürecinde yakın çevre ile birlikte sınıf dışı mekânlara yer verilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

Araştırmada elde edilen sonuçlar öğrencilere göre sosyal bilgiler dersinde kitle iletişim araçlarından internet ve televizyondan yararlanıldığını göstermektedir. Araştırmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili internette daha fazla

araştırma yaptıklarını, televizyonda izledikleri film ya da diğer programları sosyal bilgiler dersinde öğrendikleri ile daha fazla ilişkilendirdiklerini düşündükleri belirlenmiştir. Weiser'in (2000) üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği araştırmasında erkek öğrencilerin interneti eğlenme ve boş zaman geçirme amacıyla kullanırken kız öğrencilerin kişilerarası iletişim ve eğitim desteği için kullandıkları belirlenmiştir. Bu çalışmada da kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili internette daha fazla araştırma yaptıklarını düşünmeleri Weiser'in bulgusu ile örtüşmektedir. Kaya (2010)'nın altıncı ve yedinci sınıflarda sosyal bilgiler öğretiminde internet kullanımına ilişkin çalışmasında sosyal bilgiler öğretiminde okullarda internet kullanımının yaygın olduğu ancak bilgisayarı okulda ve evde kullanma olanağına sahip olmayan öğrencilerin interneti bilinçli ve araştırma amaçlı kullanmayı öğrenemedikleri ortaya çıkmıştır. Yaylak (2010) da yedinci sınıf sosyal bilgiler dersinde internet tabanlı öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarıları ve hatırd tutma düzeyleri üzerinde olumlu etkisi olduğunu belirlemiştir. Bu çalışmada da internet ve televizyon öğrenciler için önemli kaynaklar olarak ön plana çıkmaktadır. Ancak alanyazında da ortaya konduğu gibi özellikle internetin eğitim amaçlı ve bilinçli kullanılması önem taşımaktadır.

Araştırma sonuçlarına göre öğrenciler sosyal bilgiler dersinde edebi ürünler kapsamında önemli kişilerin biyografilerini okuduklarını belirtmişlerdir. Sosyal bilgiler dersinde önemli kişilerin biyografilerini okuma maddesi ile öğrencilerin cinsiyetleri arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kız öğrenciler önemli kişilerin biyografilerini okuma maddesine erkek öğrencilere göre daha yüksek oranda katılmışlardır. Öğrenciler diğer edebi ürünlerden yararlanma konusunda olumsuz görüş belirtmişlerdir. Er (2010) 4-8. sınıf Sosyal Bilgiler ve İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük programında yer alan biyografik öğeleri belirlemiş ve öğrencilerin biyografi kullanımına ilişkin görüşlerini incelemiştir. Çalışmada 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin biyografisini yazmak için tercih ettikleri kişinin meslek grubu, biyografisini yazdıkları kişileri seçme nedenleri, biyografisini yazdıkları kişilerin model aldığı özellikleri ve biyografiyi yazarken yararlandıkları kaynaklar ile devam ettikleri okulun sosyo-ekonomik düzeyi ve cinsiyetlerine göre anlamlı bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin, okulun sosyo-ekonomik düzeyi ve cinsiyet değişkenlerine göre hemen hemen benzer bir biçimde tercihte buldukları ve yüzdesel oran bakımından tercihler arasında çok fazla bir farklılığın bulunmadığı belirtilmiştir. Oruç ve Erdem'in (2010) çalışmasında da sosyal bilgiler dersinde biyografi kullanımının öğrencilerin derse ilişkin tutumları üzerinde olumlu etkisi olduğu ortaya konmuştur. Tekgöz

(2005) çalışmasında ilköğretim yedinci sınıf sosyal bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarıları ve öğrenmenin kalıcılığı üzerinde olumlu etkisi olduğu; ayrıca öğrencilerin görüşlerine göre öğrencilerin derse olan ilgilerini artırdığı ve okuma alışkanlığını desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Fertig (2008) ortaokul ve daha yüksek eğitim basamaklarında tarih konularının öğretiminde biyografilerden yararlanmanın öğrencilerin bilgiyi anlamlı biçimde yapılandırmalarına katkı sağladığını belirtmektedir. Tarih konularının yanı sıra güncel konuların öğretiminde de alanında başarılı kişilerin biyografilerinden yararlanılabilmektedir. Alanyazında edebi ürünlerin sosyal bilgiler öğretimine olumlu katkılarından söz edilmektedir. Bu çalışmada da öğrencilerin görüşlerine göre edebi ürünlerden özellikle önemli kişilerin biyografilerinin sosyal bilgiler dersinde daha yoğun kullanıldığı belirlenmiştir. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersinde diğer edebi ürünlerin kullanımına da yer verilebilir.

Araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğrenciler sosyal bilgiler dersinde kültürel etkinliklerden yararlanılmadığını belirtmişlerdir. Romero (1996) alanyazındaki araştırma sonuçlarını derleyerek oluşturduğu çalışmada sosyal bilgiler dersi programı ile müzik, drama, tiyatro ve görsel sanatlar etkinliklerinin bütünleştirilmesinin öğrencileri güdüleyeceğini ve onlara öz-saygı kazandıracığını belirtmektedir. Sosyal bilgiler dersinde özellikle tarih ve kültürle ilgili konuların öğretilmesinde sanattan yararlanmanın o dönemdeki insanları ve yaşamı somutlaştırmaya katkı sağladığını ileri sürmektedir. Farris (2004) de sosyal bilgilerin derin, gizemli, küresel, geniş kapsamlı yapısıyla sanatla bütünleştirilebilecek en uygun derslerden biri olduğunu belirtmekte; sosyal bilgiler dersinde müzik, görsel sanatlar ve drama ile ilgili çalışmaların etkili bir sosyal bilgiler öğretimine katkı sağlayacağını vurgulamaktadır. Bu çalışmada elde edilen sonuçlara dayalı olarak sosyal bilgiler dersi ile kültürel etkinliklerin yeterince bütünleştirilmediği söylenebilir. Sosyal bilgiler dersinde öğrencilerin kültürel etkinliklere katılımını desteklemeye yönelik çalışmalar yapılabilir, bu çalışmalar ders ile ilişkilendirilebilir.

Araştırma sonucunda öğrenci görüşlerine göre sosyal bilgiler dersinde öğrenme kaynağı olarak kaynak kişilerden yararlanıldığı, sınıf dışı mekânların tarihi eserleri görmek için tercih edildiği belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin sosyal bilgiler dersi ile ilişkili olarak internet ve televizyondan yararlandıkları, edebi ürünlerden de önemli kişilerin biyografilerini öğrenme kaynağı olarak kullandıkları ortaya çıkmıştır. Öğrenciler sosyal bilgiler dersi kapsamında kültürel etkinliklerden yararlanmadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmada elde

edilen sonuçlar doğrultusunda sosyal bilgiler dersinde sınıf dışı mekânlardan, edebi ürünlerden ve kültürel etkinliklerden yeterince yararlanılmadığı söylenebilir.

Sosyal bilgiler dersi sınıf içinde ya da sınıf dışında konularla ilgili çeşitli kaynakların kullanımı ile yaşamla daha fazla ilişkilendirilebilir. Bu yolla anlamlı ve kalıcı bir öğrenme sağlanabilir. Bu bağlamda araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında şu öneriler getirilebilir:

- Sosyal bilgiler dersi kapsamında doğal ve tarihi çevreyi, resmi ve sivil toplum kuruluşlarını incelemek amacıyla sınıf dışı gezilerden ve müzelerden daha etkili biçimde yararlanılabilir.
- Sosyal bilgiler dersi konularıyla ilgili olarak öğrencilerin edebi ürünlerden daha fazla yararlanmasına dönük çalışmalar yapılabilir.
- Sosyal bilgiler dersinde kitle iletişim araçları ve medyadan bilinçli bir biçimde yararlanılması için çalışmalar yapılabilir.
- Sosyal bilgiler dersi kapsamında sınıf dışı kültürel etkinliklere katılım sağlanabilir, sınıf dışı kültürel etkinlikler sosyal bilgiler dersi ile de ilişkilendirilebilir.
- Sosyal bilgiler dersinde toplumsal ve kültürel öğrenme kaynaklarının kullanımına ilişkin olarak öğretmenlerin ve velilerin görüşlerinin alınmasına yönelik araştırmalar yapılabilir.
- Sosyal bilgiler dersinde toplumsal ve kültürel öğrenme kaynaklarının etkili kullanımı konusunda uygulamalı araştırmalar desenlenebilir.

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, M. (2006). *Sosyal bilgiler öğretiminde gezi-gözlem ve inceleme yönteminin etkinliğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Altın, N. & Demirtaş, S. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde sınıf dışı eğitim etkinlikleri (müze ve arazi çalışmaları). M. Safran (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi içinde* (s.508-539). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Çulha, B. (2006). *Tarihsel mekânlarda keşfederek öğrenme yoluyla sosyal bilgiler öğretimine yönelik öğrenci görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Deveci, H. (2005). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımı. *The Turkish Online Journal of Educational Technology TOJET*, 4 (3), 159-166.
- Dinç, E., Erdil, M. & Keçe, M. (2011). Uşak Üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (2), 267-285.

- Er, H. (2010). *Sosyal bilgiler eğitimi kapsamında ilköğretim öğrencilerinin "biyografi" kullanımına ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erkuş, A. (2011). *Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci*. (3. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Farris, P. J. (2004). *Elementary & middle school social studies*. (4th ed.). New York: McGraw Hill.
- Fertig, G. (2008). Using Biography to help young learners understand the causes of historical change and continuity. *Social Studies*, 99 (4), 147-154.
- Gültekin, M. (2008). Sosyal bilgiler dersi öğretim programı. Ş. Yaşar (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.57-78). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Işık, H. (2008). İlköğretimde tarih konularının yerel tarih ile ilişkilendirilmesinin öğrenci başarısına etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (4), 290-310.
- Kaya, A. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde 6. ve 7. sınıflarda internet kullanımı (Kütahya-Simav örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Keskin, S. & Kaplan, E. (2012). Sosyal bilgiler ve tarih eğitiminde okul dışı öğrenme ortamı olarak oyuncak müzeleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (41), 95-115.
- Luccasen, R. A. & Thomas, M. K. (2010). Simpsonomics: Teaching economics using episodes of the Simpsons. *The Journal of Economic Education*, 41(2), 136-149.
- Martorella, P. H. (1998). *Social studies for elementary school children*. New Jersey: Prentice-Hall.
- Maxim, G. W. (2006). *Dynamic social studies for constructivist classrooms*. (8th ed.). New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Mazman, F. (2007). *Sosyal bilgiler eğitiminde gezi-gözlem metodunun uygulanmasına ilişkin bir araştırma (Tokat örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat.
- Morris, R. V. (2005). The Clio Club: An extracurricular model for elementary social studies enrichment. *Gifted Child Today*, 28 (1), 40-48.
- Oruç, Ş. ve Erdem, R. (2010). Sosyal bilgiler öğretiminde biyografi kullanımının öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarına etkisi. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30, 215-229.
- Otluoğlu, R. (2001). *İlköğretim okulu 5. sınıf sosyal bilgiler öğretiminde yazılı edebiyat ürünlerini ders aracı olarak kullanmanın duyuşsal davranış özelliklerini kazanmaya etkisi*. Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Öztürk, C. & Deveci, H. (2011). Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programlarının değerlendirilmesi. C. Öztürk (Ed.). *Farklı ülkelerin sosyal bilgiler öğretim programları* içinde (s.1-40). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Öztürk, C. & Otluoğlu, R. (2011). *Sosyal bilgiler öğretiminde edebi ürünler ve yazılı materyaller*. (4. baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Palmer, J. & Burroughs, S. (2002). Integrating children's literature and song into the social studies. *Social Studies*, 93 (2), 73-78.

- Penna, S.C. (2007). *Beyond planning a field trip: A case study of the effect a historical site's educational resources have on the practices of four urban eighth grade social studies teachers*. Unpublished Master Thesis, University of Massachusetts Lowell, AAT 3252757. Haziran 19, 2012 tarihinde <http://proquest.umi.com> veritabanından alınmıştır.
- Petitt, E. & Ochoa, A. S. (1991). The 4th R: The Bill of Rights for young children. *Social Studies*, 82 (6), 223-226.
- Romero, J. (1996). *Integrating visual and performing art into social studies*. California State University Long Beach. Haziran 19, 2012 tarihinde <http://www.eric.ed.gov> veritabanından alınmıştır.
- Seefeldt, C. (1989). *Social Studies for the pre-school-primary child*. Columbus, Ohio: Merrill Publishing Company.
- Seefeldt, C., Castle, S. & Falconer, R. C. (2010). *Social Studies for the pre-school-primary child*. New Jersey: Merrill Publishing Company.
- Selanik Ay, T. ve Deveci, H. (2011). Sosyal bilgiler dersinde yerel toplum çalışmalarından yararlanma: bir eylem araştırması. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 82-114.
- Sözer, E. (2008). Sosyal bilgiler dersinin tanımı, kapsamı ve ilköğretim programındaki yeri. Ş. Yaşar (Ed.). *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.41-55). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Sunal, C. S. & Haas, M. E. (2002). *Social studies for the elementary and middle grades*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tekgöz, M. (2005). *İlköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde edebiyat temelli öğretim yönteminin öğrencilerin akademik başarısına ve kalıcılığa etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Tunç Şahin, Ç. (2011). Yerel tarih uygulamalarının başarıya ve öğrenci ürünlerine etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4 (16), 453-462.
- Virtue, D. C. (2007). Folktales as a resource in social studies: possibilities and pitfalls using examples from Denmark. *Social Studies*, 98 (1), 25-27.
- Weiser, E. (2000). Gender differences in internet use patterns and internet application preferences: a two-sample comparison. *CyberPsychology & Behavior*, 3 (2), 167-178.
- Wilson, E. K.; Rice, M. L.; Bagley, W. & Rice, M. K. (2000). Virtual field trips and newsrooms: integrating technology into the classroom. *Social Education*, 64 (3), 152-155.
- Yaşar, Ş. & Gültekin, M. (2009). Sosyal bilgiler öğretiminde araç- gereç kullanımı. C. Öztürk (Ed.). *Sosyal bilgiler öğretimi* içinde (s.307-342). Ankara: Pegem Akademi Yayınevi.
- Yaşar, Ş. & Ünlüer, G. (2011). Sosyal bilgiler dersinde gazete kullanımının dördüncü sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 10(1), 109-120.
- Yaylak, E. (2010). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde internet tabanlı öğretim yönteminin ders başarısına etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Zarrillo, J. J. (2004). *Teaching elementary social studies principles and applications*. (2nd ed.). New Jersey: Prentice Hall.